

УДК [005.591.452:338.1](477)

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ПОТЕНЦІАЛУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА НА ЕКОНОМІКУ ЗНАНЬ

Вікторія Федорівна ТИЩЕНКО

к.е.н., доцент, докторант, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
E-mail: vf_hneu@ukr.net

Анотація. У статті викладено авторський погляд щодо оцінювання впливу потенціалу публічно-приватного партнерства на рівень економіки знань. Запропоноване методичне забезпечення базується на позиціюванні регіонів на площині можливостей «РРез-Пппп» та визначенні цільових показників, на основі яких можна приймати управлінські рішення щодо вибору напрямів розвитку економіки знань за допомогою потенціалу ППП.

Реалізація запропонованих етапів дослідження дозволить сформулювати територіальні зони, що поєднують виробничий, інвестиційно-фінансовий потенціал можливих проектів, реалізованих на засадах публічно-приватного партнерства, а також дозволить виокремити групи регіонів, які вимагають більшої уваги з боку державної влади з метою підвищення рівня економіки знань.

Аннотація. В статті изложено авторский взгляд на оценку влияния потенциала публично-частного партнерства на уровень экономики знаний. Предложенное методическое обеспечение базируется на позиционировании регионов на плоскости возможностей «РРез-ПППП» и определении целевых показателей, на основе которых можно принимать управленческие решения по выбору направлений развития экономики знаний с помощью потенциала ППП.

Реализация предложенных этапов исследования позволит сформировать территориальные зоны, объединяющие производственный, инвестиционно-финансовый потенциал возможных проектов, реализованных на основе публично-частного партнерства, а также позволит выделить группы регионов, которые требуют большего внимания со стороны государственной власти с целью повышения уровня экономики знаний.

Ключові слова: економіка знань, публічно-приватне партнерство, інтегральний показник, канонічні кореляції, позиціонування.

Ключевые слова: экономика знаний, публично-частное партнерство, интегральный показатель, канонические корреляции, позиционирования.

Постановка проблеми. Запровадження в Україні економіки знань неможливе без реалізації та впровадження таких важливих елементів, як: інтелектуальний потенціал суспільства – вертикаль «наука – освіта – виробництво»; інформаційно-комунікаційні технології виробництва – вертикаль «ІКТ – інновації – виробництво»; інформатизація освіти та науки – вертикаль «ІКТ – освіта – наука». У державному бюджеті не вистачає коштів, які б дозволили забезпечити усі ці перетворення, необхідні для реформування країни у напрямі розбудови економіки знань. Тоді, як публічно-приватне партнерство відкриває доступ до альтернативних приватних джерел капіталу, дозволяючи реалізувати важливі та термінові проекти, які в іншому випадку були б не можливі. Існуюча в Україні система взаємовідносин бізнесу і влади зумовлює необхідність

формування нових механізмів партнерства між ними на основі поєднання як принципів державного регулювання економіки з метою забезпечення цілей, завдань та пріоритетів розвитку суспільства, так і мотиваційних інтересів бізнесу. Потенціал публічно-приватного партнерства, його міць і можливості зумовлюють послідовність, глибину і логіку модернізації суспільства в напрямку розбудови економіки знань, ефективність заходів щодо створення умов для формування інноваційного та конкурентоспроможного бізнесу. Отже, динамічне становлення та розвиток економіки знань у поєднанні з потенціалом публічно-приватного партнерства є, як ніколи, актуальним питанням для України та її регіонів, що і обумовило тематику даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Враховуючи багатоплановість проблем форму-

вання та розвитку економіки знань на різних рівнях економічної системи, окремі питання цієї тематики вивчалися багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими різних шкіл та напрямів. Основи економіки знань та особливості її виникнення висвітлені у працях таких відомих закордонних вчених, як: Д. Белл [3], М. Кастельс [8], Й. Шумпетер [12], які розглядали економіку знань як один з секторів економіки. Питання формування «контурів» економіки знань також розглядалися вітчизняними науковцями, серед яких варто відзначити праці: А. Воронкової [4], в яких обґрунтовані засади розвитку економіки знань на державному рівні; В. Гейця [5], праці якого наголошують на тому, що економіка знань є підґрунтям і головною складовою «інноваційної економіки»; Л. Федулової [11], в яких економіка знань розглядається як новий технологічний рівень господарювання; оцінюються перспективи фінансування економіки знань, пропонується державна підтримка у галузі комерціалізації науки, що допоможе прискорити розвиток економіки та ін.

Вагомий внесок у дослідження особливостей формування інституційного середовища й упровадження інституту публічно-приватного партнерства зробили відомі вчені-економісти та фахівці сфери державного управління Б. Акітобі [1], Д. Амунц [2], І. Запатріна [6], А. Зельднер [7] та ін. Увага дослідників зосереджена на розкритті сутності цього явища, використанні моделей, форм і механізмів найбільш продуктивної взаємодії владних структур і бізнесу, визначенні переваг та недоліків для кожного учасника співробітництва, а також аналізу зарубіжного досвіду з метою адаптації до реалій української економіки.

Віддаючи належне науковій та практичній значущості праць названих учених, слід зазначити що, незважаючи на певну методологічну розробленість проблем формування потенціалу публічно-приватного партнерства, урахування особливостей його впливу на розвиток економіки знань науковцями різних напрямів та шкіл, багато сторін зазначених питань залишаються малодослідженими і потребують подальшої розробки. Переважає вибірково-фрагментарний підхід до окресленого симбіозу проблем, який унеможливує їх комплексного вирішення. Тому

актуалізується питання необхідності удосконалення методичної бази дослідження потенціалу публічно-приватного партнерства в якості інструменту, здатного забезпечити інтенсивний розвиток економіки знань в нашій державі.

Метою статті є розробка алгоритму дослідження впливу потенціалу публічно-приватного партнерства на рівень економіки знань.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. В економічних умовах, які склалися на цей час, головні зусилля органів влади повинні бути спрямовані на стрімкий розвиток економіки знань (ЕЗ) за допомогою інструментів публічно-приватного партнерства. Публічно-приватне партнерство (ППП) повинно стати інститутом прискореного розвитку в напрямку розбудови економіки знань за рахунок розділення функцій держави (публічного сектора) і мультиплікативних ефектів від бізнесу (публічного сектора).

На кожному етапі розвитку держави її політика має забезпечувати баланс між стимулюванням найбільш перспективних територій і запровадженням дієвих механізмів подолання економічної та соціальної нерівностей. Задля цього необхідно сформувати інформаційну базу, обрати цільові показники, на основі яких можна приймати управлінські рішення щодо вибору напрямів розвитку економіки знань за допомогою потенціалу PPP. Для виконання поставленого завдання пропонуємо подальше дослідження провести у два етапи:

1 Етап. Позиціонування регіонів України на площині можливостей в залежності від рівнів розвитку ЕЗ та потенціалу PPP (розподіл регіонів за квадрантами матриці).

2 Етап. Визначення цільових показників, управління якими призведе до зростання рівня економіки знань за рахунок використання потенціалу PPP (перехід у більш привабливі квадранти матриці).

З метою реалізації першого етапу дослідження розроблено послідовність визначення позиції регіонів України на площині можливостей: «Рівень розвитку економіки знань (РРез) (вісь у) – Потенціал публічно-приватного партнерства (Пппп) (вісь х)» (рис. 1.). В результаті реалізації першого кроку дослідження була сформована система оціночних показників (табл. 1).

Таблиця 1

Сформована система показників для розрахунку РРез та Пппп

Показники, що формують РРез	Показники, що формують Пппп
<p>ступінь фінансування науки державою; активність у сфері наукової роботи; кадрова складова науки; рівень захищеності прав інтелектуальної власності; наукова активність суспільства; масштаби інновацій; готовність до інновацій; впровадження прогресивних технологічних процесів; рівень інноваційності; ступінь фінансування інновацій державою; рівень базової освіти суспільства; рівень матеріальної бази загальної освіти; охоплення дітей дошкільними закладами; кількість дошкільних закладів; кількість дітей у дошкільних закладах; рівень вищої освіти суспільства; рівень матеріальної бази вищої освіти суспільства; рівень матеріальної бази технічної освіти; рівень технічної освіти суспільства; доходи від надання послуг пошти та зв'язку; забезпеченість населення домашніми телефонними апаратами; забезпеченість населення трансляційними радіоточками; обсяг реалізованих послуг пошти та зв'язку; обсяг реалізованих послуг у сфері інформатизації; середньооблікова кількість штатних працівників пошти та зв'язку; витрати на інформатизацію; інвестиції в діяльність зв'язку; відправлення газет і журналів; відправлення листів; відправлення телеграм; абоненти мобільного зв'язку; абоненти кабельного телебачення; абоненти мережі "Інтернет"</p>	<p>підприємницька активність регіону; масштаби виробничої діяльності; масштаби діяльності у сфері послуг; концентрація суб'єктів кредитного сектору; рівень реалізації зовнішньоекономічної діяльності в регіоні; рівень розвитку невиробничого споживання; рівень економічної активності населення; рівень використання наявної робочої сили; рівень економічного та соціального розвитку регіону; ефективність діяльності підприємств; обсяги банківського кредитування економіки; рівень залучення додаткових фінансових ресурсів; ступінь фінансування з боку приватного сектору; забезпеченість населення фінансовими ресурсами; ступінь фінансування з боку публічного сектора, виражений обсягом фінансуванням регіонів за рахунок коштів місцевого бюджету</p>

Методика відбору оціночних показників для оцінки рівня розвитку економіки знань наведена у роботі [9], для оцінки потенціалу ППП у роботі [10].

Другим кроком є позиціонування регіонів на площині. На практиці задача позиціонування об'єктів за відповідними критеріями звичайно вирішується в основному за допомогою факторного аналізу, кластерного аналізу, багатовимірного шкалування. У даному випадку, коли ми, по суті, маємо два інтегральних показника (перший показник – це РРез, другий показник – Пппп), найбільш доцільним уявляється вирішення цієї задачі за допомогою побудови матриці «РРез-Пппп». Дана матриця характеризує стан об'єктів дослідження не в статичі, а в динаміці до попереднього періоду, при цьому візуально демонструючи напрямки змін тенденцій розвитку об'єктів у аналізованому контексті. Принцип матричного моделювання базується на отриманні необхідної інформації при вивченні взаємодії обраних факторів, тобто вивчення впливу характеру та ступеню їх взаємодії.

У зв'язку з тим, що позиціонування регіонів проводиться тільки за двома критеріями, будь-

який спеціальний математичний інструментарій використовуватися не буде. Просто всі регіони країни за наведеними критеріями будуть розбиті на дві групи: які мають значення критеріїв вище й нижче середнього по Україні.

Побудована в такий спосіб матриця «РРез-Пппп» складається з чотирьох умовних квадрантів (рис. 2), а інтерпретація отриманих результатів (третій крок) дасть можливість виявити лідерів за рівнями розвитку зазначених складових.

Проведені дослідження не будуть мати завершеності за відсутності конкретних рекомендацій регіонам, які мають різні рівні розвитку економіки знань та характеризуються певним потенціалом ППП. Задля цього, дуже важливо серед множини можливих залежностей між складовими інтегральними і частковими показниками економіки знань та потенціалу ППП відшукати такі, які мають найтісніший зв'язок і найбільшу силу впливу на розвиток економіки знань. Впливаючи на такі показники за рахунок прийняття управлінських рішень, можна здійснювати корегування напрямів зростання економіки знань за допомогою потенціалу ППП.

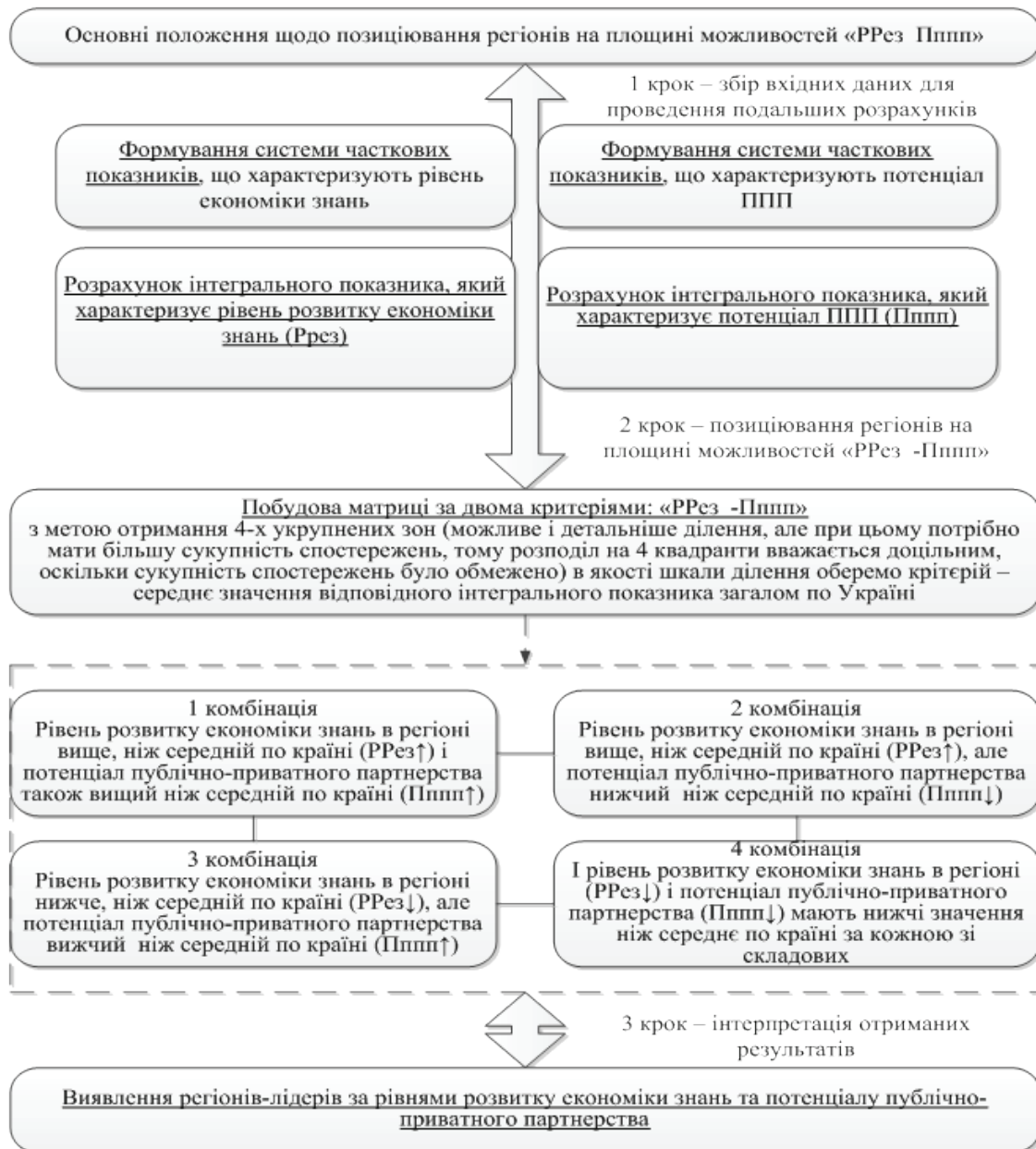

Рис. 1. Послідовність проведення позиціонування регіонів України на площині можливостей: «PPres-Pppp»

Джерело: власна розробка автора

Отже, другим етапом дослідження є вибір напрямів зростання економіки знань за рахунок використання потенціалу ППП. Це пропонується зробити завдяки обґрунтуванню цільових показників, які здійснюють суттєвий вплив на економіку знань й можуть слугувати основою для

прийняття управлінських рішень щодо вибору напрямів її зростання. Впливаючи на такі показники можна здійснювати корегування напрямів зростання економіки знань за допомогою потенціалу ППП.

Рис. 2. Площина можливостей: «RRez-Пппп»

Джерело: власна розробка автора

Для цього скористаємося методом канонічних кореляцій. Основною метою подальшого математичного моделювання є виявлення певних («латентних», «прихованих») величин, які безпосередньо не спостерігаються, але здатні пояснити взаємозв'язки між складовими та частковими

показниками, що характеризують RRez та Пппп, враховуючи попередньо проведене позиціювання регіонів на площині. Послідовність виявлення зв'язків між інтегральними і частковими показниками економіки знань та потенціалу ППП наведено на рис. 3.

Рис. 3. Послідовність виявлення зв'язків між інтегральними і частковими показниками економіки знань та потенціалу ППП

Джерело: власна розробка автора

Висновки. Запропонована у роботі послідовність визначення впливу потенціалу публічно-приватного партнерства на рівень економіки знань дозволить:

сформувати адекватну сучасним реаліям систему оцінювальних показників;

виділити перспективні регіони-лідери з урахуванням їх стратегічних інтересів;

виокремити цільові показники, що є основою для прийняття науково обґрунтованих рішень щодо вибору стратегічних напрямів розвитку економіки знань з урахуванням потенціалу публічно-приватного партнерства.

Доведення впливу потенціалу публічно-приватного партнерства на економіку знань дозволить забезпечити не тільки ефективну дія-

гностику та дослідження зазначених процесів в економіці, а й є об'єктивною аналітичною основою для ідентифікації причин негативного стану

й прийняття управлінських рішень щодо його усунення.

Список використаних джерел

1. Акитоби Б. Государственные инвестиции и государственно-частные партнерства [Электронный ресурс] / Б. Акитоби, Р. Хемминг, Г. Шварц. — Режим доступа : <http://www.imf.org>.
2. Амунц Д. М. Государственно-частное партнерство. Концессионная модель совместного участия государства и частного сектора в реализации финансовоёмких проектов / Д. М. Амунц // Справочник руководителя учреждения культуры, 2005. — № 12. — С. 16-24.
2. Белл Д. Третья технологическая революция и ее возможные социально-экономические последствия / Д. Белл. — М. : Академия. — 2004. — 788 с.
3. Воронкова А. Е. Развитие потенциала підприємства в умовах економіки знань: [монографія] / За заг. ред. А. Е. Воронкової та Ю. С. Погорелова. — Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. — 380 с.
4. Геєць В. Характер перехідних процесів до економіки знань / В. Геєць // Економіка України, 2004. — № 4. — С. 4-14.
5. Запатрина И. В. Перспективы использования механизмов публично-частного партнерства для развития инфраструктуры в Украине / И. В. Запатрина // Науковий журнал «Демографія та соціальна економіка». — К. : НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. — 2012. — № 1(17). — С. 94-102.
6. Зельднер А. Г. Концептуальные основы становления и функционирования государственно-частного партнерства (научный доклад). М. : Институт экономики РАН, 2010. — С. 38.
7. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура // Под. ред. О. И. Шкаратана. — М. : Знание. — 2000. — 237 с.
8. Тищенко В. Ф. Діагностика вектору розвитку економіки знань: регіональний аспект / В. Ф. Тищенко // Економічний часопис. — XXI. — 2013. — № 9-10 (1). — С. 31-34.
9. Тищенко В. Ф. Формування базової системи показників для оцінки потенціалу публічно-приватного партнерства / В. Ф. Тищенко // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць. — Одеса : Вип. 1 (52). — 2014. — с. 277-283.
10. Федулова Л. І. Особливості економіки знань на сучасній фазі розвитку суспільства: теорія і практика розбудови в Україні / Л. І. Федулова, Т. М. Корнеєва // Актуальні проблеми економіки, 2010. — № 4. — С. 73-86.
11. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й. А. Шумпетер. — М. : Прогресс, 1982. — 456 с.